

Az Ige tükrében.

Siker vagy gyümölcs ?

Ján. 5⁴⁴ és Róm. 12².

Egyetlen hivatásban vagy szolgálathban sem fenyegeti az embert annyi veszedelem, mint éppen a „papiszolgálatban“, melynek legmagasztosabb feladata Isten igéjének hirdetése és annak erejéről, hatalmáról való személyes bizonyágtétel. Mi magunk is ebben az idő és térbeli világban élünk, mi, magunk is sajátos természeti hajlamokkal felruházott és természeti feltételek által meghatározott egyének vagyunk, kiknek az a kötelességünk, hogy embertársainkat csak a lélek szeme által mepillantható és észrevehető és a Krisztusban nyilvánvalóvá lett Istenhez vezessük. Hogy valóban választottak vagyunk erre a gyöngeségünk tudatát mindjobban éreztethető teljesítményre, az egészen az Igevel való személyes viszonyunktól függ. Ez a viszony azonban nem pillanatnyi benyomásoktól függő és ezért dimenziójában változó valami és nem csupán alkalomszerűleg ismétlődő kedélyállapot, hanem — bár fokozatosan fejlődő és mélyülő s bizony nehéz küzdelmek árán biztosítható, de mégis állandó jellegű kölcsönösszeg.

Az Isten lelkének az a munkája, mely a Krisztus megismerése által megvilágosítja értelmünket, hogy az Ő dolgait megérthessük, egyszersmind akaratunkat is megújítja. (V. v. ö. Reform. Káté 31 §.) Akaratunknak tehát gyökérszálaiban meg kell változnia, mert ezen fordul meg, hogy munkálkodásunk sikerekre irányul, avagy pedig gyümölcsökben lesz gazdag.

Az ember törekvései az akaratban teljesednek be, melynek feltétele az ismeret, bár ténykedő énünkre nézve az élet igazi irányítói az érzelmek. Sorsdöntő tehát, hogy érzéseink hullámai merre áramlanak. „Érzés nélkül a gondolat vérszegény és bágyadt az akarat.“ Érzéseink pedig végeredményükben nem egyebek, mint a mi leghensőbb és legelrejtet-

tebb világunknak, az igazi belső életünknek a kitévői — hordozói, mert elsősorban érzéseinkkel kell és lehetséges csupán — ahhoz a nagy szeretethez kapcsolódnunk, ami az ember számára a Jézus Krisztusban megjelent. Papi szolgálatunk értékét ennél fogva az határozza meg: vajjon ki részére van kisajátítva a mi belsőségünk, a Krisztus vagy pedig a világ számára? De ugyancsak ebben a kérdésben találjuk meg ezernyi kísértéseink rejtélyének a kulcsát is, mert a belső életnek tartalma — minnek summája és lényege, hogy a mi életünk „el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben“ (Kol. 3:3.) — nem más egyéb, mint a Jézus Krisztus által kinyilatkoztatott Istennel való közvetlen érintkezésünk és közösségünk. Ezért belső életünk kiépítése, megteljesedése és határozottsága nem szabad, hogy reánk nézve közönyös dolog legyen, mert csak ily módon lesznek céljaink, ítéleteink és útjaink alapjában véve mások, mint a világ fiaié. Azonban éppen, mert nekünk a világgal szoros összeköttetésben kell élnünk — az abban teljesen elmerült emberekre isteni szolgálatunk folytán hatást gyakorolnunk — szerfelett gyakori a kísértés, hogy mi is, ha teljesen nem is világiasodunk el, de telfogásainkban, értékeleminkben könnyen világszerintiek leszünk. Nemde hamarosan hajlandók vagyunk mi is egészen a látszat után ítélni és fennhéjázó kérkedés alapján értékelni, mint akármelyik világfi! Nem ólálkodik minduntalan közelünkben a veszedelem, hogy tevékenységünkben is világszerintiek legyünk, mikor kicsinyes szempontjaink mellett csak a láthatóság határain belül elérhető és könnyűszerrel érzékeltethető és méltányoltatható célokat keresünk, mikor a világi ember módszereit követjük, mert a belső élet törvényei szerint kitervezett életprogramunk gyakorlatiatlannak és kilátástalannak látszik — s így megelégszünk — sőt egyenest csak erre igyekszünk — külsőleg elismert sikerekkel!

Szinte kínosan érezhető ma már ez a kísértés a belső élet értékeinek megőrzésére egyedül hivatott egyházi életünkben is, hol szintén rabjaivá leszünk a külső sikereket bálványozó korszellemnek. A siker pszichozisának lényeges mozzanata, hogy mindenkor a kiváltóra igyekszik vissza hatni, nem a célkitűzés objectív értékessége a fontos, hanem a célkitűző és ezt megvalósítani törekvő egyén pszichikai

vagy más egyéb érdeke. Az evangéliom azonban soha egy szóval sem emlékezik meg a sikerről. Az evangéliumi munka jellegzetes hatását: az épülést sikerekkel még megközelíteni sem lehet. Az apostól sem sikereket akar elérni a római gyülekezetben, hanem „valami lelki gyümölcsöt.“ (Róm. 1:12.) A gyümölcs pedig a meggazdagodott élet ajándéka!

A siker az egyik embert — akié a siker — megbabonázza és elbizakodottá teszi, a másikat — a hódolót és tömjénezőt — megigézi és leigázza. A gyümölcs természete egészen más. Először nem érik meg olyan gyorsan, mint a siker. Nem a „közvéleményben“ felforrott hangulat melegsége érleli, sem pedig a reklám fénye nem színesíti. A gyümölcs a teremtő Isten akaratának, minden mástól megkülönböztetett jegyeit hordozza magán.

A gyümölcsnek sajátos természeti élete van. A siker mesterségesen előidézett látszat — csalóka, hamis fény, a gyümölcs a maga teljes kifejltségében — megsemmisíthetetlen valóság, nem járulékos és lemetszhető függvény, nem káprázat és téboly, hanem hősöket, vértanúkat és szenteket formáló mennyei ajándék.

A papiszolgálat valódi hatása nem a hivek és hatóságok részéről behízelt vagy elismert sikerben van, hanem a szolgálat alatt levőknek — a lelki javak közlése nyomán támadt lelki meggazdagításában rejlik. Az én pásztorizációm segítségével Isten felé fordult lélek — velem szemben nem kerül alárendeltségbe — mint a siker esetében történik, — hanem ellenkezőleg legalább is velem egyszintre jut, mert nem egymástól nyerünk dicsőséget, hanem mindketten az Istentől való dicsőséget keressük. A siker a lélek fokozatos mérgezése, mely lassanként elsorvasztja a hit életerőit is. A gyümölcs az Isteni gondviselés mindenható erejének szemléletes kézzelfoghatósága, mely szent bizonyossággal és a világ árjával szemben is magát megtartó erővel tölti meg a lelket. A siker örökös aggodalmakban és rettegésben tartja foglyát (láttam én papot, kinek figyelme mindig csak a „publikum“ nagyságára irányult s eszerint módosult szolgálata is: nagy publikum, nagy beszéd — és nagy siker! Hát a lapok „nagy hatás“-ról zengedező referádái mi mást mondanak?) A gyümölcs is az emberi tevékenységgel szoros kapcsolatban van,

de nem oly módon, mint a siker, a mi mindig bábeli szándékból táplálkozik (I. Mózes 11. 4.), hanem ellenkezőleg áldozatos cselekvések sorozatából formálódik, melyet Istentől megvilágított lelkület hoz létre s ahol a szolgálattelvő nem „magának láttatik állani“, hanem más életébe beleolvad, mint példaadás, segítség, jóság jóakarát, szeretet, azaz: „kiosztatom italáldozatként, a ti hitetek áldozatánál (Filip 2. 17.).

Hogy azonban gyümölesöző hatásokat gyakorolhassunk embertársainkra, valami lelki gyümölesöt nyerjünk, az apostol szerint is első követelmény, hogy ne szabjuk magunkat a világhoz . . . Gyümölesöt csak az a papiszolgálat hozhat, amelyik tele van Istentől nyert feszítő erővel, amelyet nem zavarnak meg sem a szolgálatot teljesítőnek egyéniesen természeti sajátosságai, sem pedig a papi hivatásra sokszor végzetesen káros befolyást erőszakoló történelmi, társadalmi, politikai stb. célzatosságok és körülmények.

Ennek a minden külső hatástól magát függetleníteni akaró törekvésnek, mely a Krisztus életét nem a világba akarja elsokélyesíteni, hanem éppen ezt a világot felemelni a krisztusi életeszmeny magaslatára, egyetlen módszere van: a belső élet gyakorlása!

M—y.

Élet és munka.

Hogy Krisztus áldásaiban részt vehessünk, mindarról le kell mondanunk, ami a miénk.

Ha azt gondoljuk, hogy életünk a Krisztusban van elhelyezve, el kell ismernünk, hogy magunkban halottak vagyunk. Ha erőnket benne keressük, meg kell értenünk, hogy magunktól gyengék vagyunk. Ha azt véljük, hogy egész boldogságunk az ő kegyelmében van, át kell látnunk, hogy nélküle mily nagy a mi nyomorúságunk. Ha nyugodalmunk ő benne van, kell, hogy magunkban csak lelkiismereti furdálást és nyugtalanságot érezzünk. Már pedig ily érzés nem létezhetik anélkül, hogy ne hozna létre egyrészt elégedetlenséget egész életünkkel szemben, másrészt aggodalmat és félelmet s végül vágyódást és szeretetet az igazság iránt. Mert az, aki ismeri bűnének rútságát, állapotának nyomorúságát, mivel elidegenült Istentől, úgy megszegyenül, hogy nagy bánatában elégedetlenkedni, magát kárhoztatni, nyögni és sóhajtani kényszerül. Sőt Isten ítélete azonnal jelentkezik és a bűnös lelkiismeretet csodálatos aggállyal gyötri, mivel azt látja, hogy nincs mód a menekvésre s nincs szó, amit védelműl felhozhatna. Mikor nyomorúságunk ily megismerésével megkóstolhatjuk Isten jóságát, akkor menten vágyódunk arra, hogy életünket akarata szerint igazgassuk s egész előző életünket megtagadjuk és így benne új teremtményekké legyünk.

Kálvin: Rövid értekezés az Urvacsoráról c. művéből.

A református egyház kultusza.¹

E kérdés, amely előadásom tárgyát képezi, az utóbbi években meglepetésszerűen nyomult előtérbe és nyert oly fontosságot mindnyájunk előtt, hogy a nagyhét vezetősége szükségesnek látta a rendelkezésre álló csekély idő egy részét a kultusz kérdésének tárgyalására szentelni. Míg más protestáns egyházaknál az utóbbi évtizedekben ez a kérdés annyira foglalkoztatja a lelkipászorokat, sőt a gyülekezeteket is, hogy társulatokat, folyóiratokat alapítanak tanulmányozására, addig a református egyház úgy itthon, mint külföldön, összehasonlíthatatlanul kevesebb időt és erőt fordít e célra. Ennek természetes oka az, hogy a mi egyházunk egyenes örököse annak a prófétai szellemnek, melynek álláspontját klasszikus módon így körvonalozta Jézus a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetésében: „Az Isten lélek és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.“ (Ján. 4. 24.) és amely épen ezért a kultusz ceremóniáit megvetve az Istenigazi Isteni életű új élet odaszenteselésében látta. Eme prófétai szellemből fakad a kultusszal szemben a mult ellenséges és a jelen közönyös magatartása.

Épen ezért mondtuk meglepetésszerűnek a kultusz iránti érdeklődés felébredését. Meg vagyok azonban győződve, hogy ha meglepő is, de nem indokolatlan, sőt szükségszerű, mert a kultusz kérdése életkérdés lett a mi egyházunkra nézve.

Életkérdéssé tette egyfelől a missziói szellem felébredése, amely az ellenséges szellemi hatalmakkal vívott harcok közben azt a kérdést is oda állította egyházunk lelkiismerete elé: mi az oka, hogy a mi kultuszunknak nincsen hódító és megtartó hatalma? Ez egy égető kérdés, mert valamely vallásos közösségnek az életereje a kultikus életén látszik meg. Önmagunkkal, egyházunk szellemével jönnénk ellentétbe, ha elfeledkeznénk arról, hogy a mi egyházunk nem az intézményeiben, hanem az egyéni, személyes kegyességben él. A magános imádság, a csendes óra, a családi áhitat jelentőségét nekünk soha sem lehet lebecsülnünk. De a titkos kamrák ajtaja zárva van a kívül állók szeme előtt, ők csak a közösség életébe pillanthatnak bele. A közösségébe, amely a titkos kamrák apró méeseinek lángját egy messzi-

¹ A brassói nagyhéten elhangzott tudományos előadás.

világító tűzoszlopba egyesíti, kicsi erőit egybefogja. De nem csak az emberek, hanem Isten szeme is különös gonddal fordult mindenha a közösség felé, hiszen Isten egy nagy, mindeneket egyesítő közösség; az Ő szent országa felé akar vezetni mindnyájunkat. A történelem tanúsága szerint Isten az Ő legnagyobb munkáit mindig a közösségek által végezte, azok által, akik az önzés legyőzésével beletagolódtak a Krisztus testébe.

A kultusz iránti érdeklődést másfelől felkeltette a konfessionális tudat ébredése, mely azt vizsgálja: kultuszunk mennyiben konzekvens kifejezése a mi egyházunk szellemének? A kultusz az az egyik jelentős, legszembeeszkőbb terrenum, ahol az a lélek, amely létrehozta és élteti egyházunkat, reálizálódik, a jelenségek világába kilép, látható, tapasztalati módon megmutatkozik. Ezért erre a második kérdésre adandó felelet dönt az első fölött is. A mi kultuszunknak csak annyiban lehet hűdítő és megtartó ereje, amennyiben egyházunk szellemének következetes és életteljes kifejezője.

Az a tény, hogy mind több oldalról és mind erőteljesebben hangzik fel az elégedetlenség szava, arról tesz bizonyossákká minket, hogy a lenti kérdésekre nyert válasz nem kielégítő. Mi nem szeretnők, ha valaki a kultikus életünk alapján mondana ítéletet a mi egyházunkról. Az a bizonytalanság, önkényesség, törvénycüttlenség, rendetlenség, Gyűlölet és léleknélküliség, mely a mi istentiszteleteinken a szemlélő elé lép, feltétlenül elmarasztaló, lekicsinylő ítéletet pro- vckál egyházunkkal szemben. Épen ezért elodázhatalanul szükséges tisztázni a kérdést: milyen kell hogy legyen a mi református egyházunk kultusza?

A kultusz kérdésének az előtérbe nyomulása azonban nemcsak egy ítélet a jelen fölött, hanem egy biztatás is a jövőre nézve. Minden erőteljes vallásos mozgalom a múlt tanúsága szerint a kultusz megújításával kezdte a maga reform munkáját,¹ ama természetes okból, hogy a vallás a kultusz által táplálja önmagát, a kultusz által, mely a közösségi életnek a tűzhelye. A kultusz kérdései iránti egyetemes érdeklődés ébresztője a mi egyházunkban is az a megújulási mozgalom, amely felkavarta egyházunk tunya nyugalmát. A konfessionális és missziói tudat ébredése az a két, szorosan összetartó tényező, amely hatását ezen a téren is érezteti.

Bevezetésül még csak tárgyalásunk menetének rövid vázlatát akarom adni. Mivel a kultusz, mint a vallásosság- nak, ennek a szellemi hatalomnak egyik intézményes életformája, történelmi adottság, amelyet az Ő fejlődésének ismerete nélkül megérteni nem lehet, a mi tárgyalásunk me- nete az lesz, hogy a történelmi fejlődés áttekintése révén

¹Ravasz L.: Agenda.

igyekezzünk eljutni azokra az alapvető elvekre, amelyeknek alapján a mi kultuszunk mibenlétét biztosan megállapíthatjuk. Beszélni fogunk 1. a kultuszról általában, 2. a keresztyén kultuszról, 3. a kath. és prot. kultusz egymáshoz való viszonyáról és 4. a református egyház kultuszáról.

*

A kultuszról általában.

Az újabbkori theologiai vizsgálódás egy nagy egyoldalúságnak lett áldozata, amely a maga káros hatását egészen napjainkig érezteti. Nincs időnk és terünk annak felmutatására, miésoda okok működtek ebben közre, csak magának a ténynek megállapítására és a felfogásunk szerinti helyes álláspont megmutatására szorítkozunk.

Szem elől tévesztették azt a kétségtelen, további bizonyításra nem szoruló tényt, hogy a vallás két élő valóságnak: a véges és végtelen szellemnek, az embernek és Istennek életközössége. A vallást úgy tekintették, mintha a két fél közül egyedül az ember lenne az aktív, a cselekvő, a kezdeményező fél. A theologia megtagadva lényegét anthropocentrissá lett. Ennek következtében az Isten megszünt élő valóság lenni, aki nemcsak egyszer-egyszer, hanem állandóan munkálkodik, akinek lényegét semmi sem idegenebb, mint a tétlen nyugalom, a passzivitás. Holott a vallás az Istennek és embernek olyan kapcsolata, közössége, életviszonya, amelynek létrejövetelében a kezdeményező az Isten, mert az ő folytonos aktivitása nélkül teljességgel lehetetlen lenne az embernek hozzá közeledni, vele kapcsolatba jutni. Nem igazi, élő vallás, hanem csak üres theoria, legjobb esetben ábránd, terméketlen érzélgés az, amelyben az ember nem tapasztalja, hogy az az életviszony Istenből indul ki. Isten az, aki megragadja, magához vonja, magához kapcsolja őt, aki lenyul, lehajlik hozzá, akitől kiindul az egész esodálatos, a véges lét korlátain túlnyúló és mégis reális, kényszerítő erejű életviszonylat. A vallás nem egyéb, mint a folyton működő, magát különböző módokon, de állandóan kinyilvánító Isten akciója egyfelől és az ezzel szembeni emberi magatartás, reakció másfelől. Isteni akció és emberi reakció ez az a két pont, amely között a vallás élete lefoly.

Ennek az életnek a táplálója, új lánggra lobbantója a két fél érintkezése. Ennek az érintkezésnek leghatalmasabb eszköze a kultusz, amikor az ember a közösség erejével bizonyos állandó, hagyományos formák segítségével lép az Isten színe elé. Az teszi a kultuszt a vallásos élet szívévé, hogy benne a centrális, közvetlenül Istenre irányuló érzések és cselekvések nyerne kifejezést, mert Isten is a legközvetlenebbül lép

kapcsolatba a hozzá forduló, őt kereső, feléje törekvő lélekkel.

Ha azokat az érzéseket, indításokat vizsgáljuk, melyekkel az ember Isten elé lép, úgy találjuk, hogy azok egymástól nagyon különbözök, sőt egymással ellentétesek lehetnek. Könyörgés és hálaadás, öröm és fájdalom, megaláztatás és felmagasztaltatás egyformán felindíthatják erre. De az embernek Istenhez való fordulása mindig egy nagy, az ember erejét felülhaladó életszükségletben gyökerezik, mely a létnek Isten segítségével leendő felemelkedését és biztosítását célozza. Innen magyarázható, hogy a kultikus étellel mindig a legerősebb érzések vannak összekapcsolva, hogy a kultusz mindig középpontja a vallásos életnek, tűzhelye a kegyességnek, honnan a vallásos élet új erőt és új tápot nyer. Ez az oka annak a makaes ragaszkodásnak, maradiságnak, mellyel a hívő hozzátapad azokhoz a hagyományos formákhoz, melyben a kultikus élet lefoly. A hit, a belső élet, amely ezeket a formákat létre hozta, elérőtlenedhetik, elpárologhat, a kultusz a maga megüresedett formáival tovább él és továbbra is hatalmat gyakorol a lelkeken.

De a kultusznak eme központi helye, centrális iránya egy állandó harc középpontjává is teszi a kultuszt. Mert éppen eme centrális irányánál fogva a kultusz az, amelyben leghamarább és legerőteljesebben kiütözköznék és krízishez vezetnek azok az ellentétek, athidatlatlanary ellentétek, melyek öntudatosan vagy öntudatlanul, de szükségképen mindig odaállnak a lélek elé, valahányszor az megpróbálja a vele szemben más, lényegében azonban vele mégis rokon végtelen lényvel közvetlen, személyes életközösségre lépni.

Ezek az ellentétek, ellenmondások nemcsak abban nyilvánulnak meg, hogy a kultuszok tarka sokféleségét hívják elő, hanem abban is, hogy ugyanazon kultusz keretén belül megmaradva, egymással párhuzamosan haladva vívják a harcot egymás ellen. Nem úzótt az kultuszt soha, nem vett részt abban egész lélekkel, aki nem érezte ezeknek az ellentétes erőknél a harcát.

A kultusz minemőségét úgy formai, mint tartalmi tekintetben meghatározza az, hogy milyen képzetei vannak a kultuszt úzónek úgy az Istenről önmagában, mint az embernek Istenhez való viszonyáról.

Az Istenről való felfogás nyugodtságát állandóan zavarja az Isten abszolutságának és realitásának ellentéte. Állandóan zavarja, mert úgy az abszolutság, mint a realitás hangsúlyozása mélyen gyökerező vallásos érdek. Az Isten abszolút, trancedens világ fölötti valóság, ki szentségben és megközelíthetetlen magasságban lakozik, hová e föld a maga véges, érzéki, gyarló eszközeivel fel nem érhet.

Ezért minden vallásban megvolt a törekvés arra, hogy kultuszát szellemivé tegye. De éppen olyan erőteljesen követeli a vallásos szükségérzet az Isten realitását is, azaz közelvalóságát, az ember által elérhető, megközelíthető voltát, amely lehetségessé teszi, hogy az ember vele közösségre léphessen. Ez a szükségérzet legprimitívebb formájában az Istennek érzéki dolgokban való tiszteletére vezetett. De kiirthatatlanul tovább él ott is, ahol a kultusz képnélkülivé vált, mert a vallásos érdek nemesak azt kívánja meg, hogy az istenit lényének megfelelő abszolút fenségben, hanem azt is, hogy megközelíthető, elsajátítható módon fogjuk fel. Amiként azokban a kultuszokban, melyek az Isten realitását emelték ki, mindig érvényesült egy törekvés, mely az Isten abszolút-ságát akarta védelmezni és érvényesíteni, úgy az Isten abszolút-ságát hangsúlyozó szellemi kultuszokban is mindenütt megtalálhatjuk az Isten realitásának megóvására való törekvést. Ez a magyarázata annak, hogy minden kultusz középpontjában találunk egy szimbolikus cselekvényt.

Az Isten transcendenciája és realitása ellentétével áll összefüggésben egy másik ellentétes erópár, amely a kultuszt űző ember magatartásának ad más és más színezetet aszerint, hogy a kettő közül melyik kerül túlsúlyba. A transcedens, világfölötti Isten a maga fenségével, idegenszerűségével, megközelíthetetlenségével, mint *deus absconditus*, homályban és titokzottságban rejtőző elrejtőzködő Isten: az emberben a szent félelem, a borzadály-teljes tiszteletet érzelmeit kelti fel. A közel levő, megtapasztalható Isten, a *deus revelatus*, aki azt akarja, hogy őt teljesen és egészen megismerje, magáévá tehesse az ember: a bizalom és a szeretetteljes önátadás érzéseit ébreszti a lélekben. A félelem és a bizalom ellentétes érzései, ha egyik vagy másik erőteljesebben lép is előtérbe, mindig ott élnek a kultuszt űző lelkében, aminek következtében a kultuszoknak mindig van misztikus és racionális vonása. Akár az egyik, akár a másik szorul teljesen háttérbe, a kultusz kárt szenved általa.

Ami az embert odakényszeríti Isten elé, annak a megtapasztalása, hogy az Isten végtelenül több, mint az ember. Mi abból élünk és úgy élünk, amit tőle nyerünk. A kultusz célja az, hogy az Isten adományait a magunk számára biztosítsuk. Ennek a biztosításnak a módja pedig az, hogy mi is szolgálatot teszünk, adunk az Istennek. Hogy mit vár az ember Istentől és cserébe mit adhat, attól függ, milyenek tudja az Istent és ennél fogva az Isten és ember közötti viszonyt. *Adni és venni*: ez volt és ez lesz minden igazi kultusz két fele és a kultusz és vele együtt az egész vallásos élet aszerint határozódik meg, hogy mi az, amit a kultusz űzők Istennek adni és Istentől venni akarnak és azonnal előtérbe

nyomul a kultusz reformjának kérdése, mihelyt a két fél az adás és vétel közötti nyugodt egyensúly akár az isteni, akár az emberi oldalon megbomlott.

A kultikus élet milyenségére nézve nagy jelentőségű az az értékelő magatartás, mellyel az ember a kultusszal szemben viselkedik. A kultusz sokra vagy kevéssé becsülése, a papi és prófétai magatartás, amelyhez elválhatatlanul kapcsolódik a közösségi és egyéni vallásosság-
nak az ellentéte. Az első a kultuszt ex opera operató ható üdvintézménynek tekinti, amelynek végrehajtása üdvösséget szerez tekintet nélkül a végrehajtó és résztvevő vallásos minőségére. A kultusz hatékonysága pontos végrehajtásától függ, ennél fogva a kultusz úgy egészében, mint legapróbb részleteiben megváltozhatatlan. A kultusznak, mint közösségi alkotásnak eme zsarnoksága elleni oppositíóként ébred fel az egyéni vallásosságra néző, azt mindenütt többre becsülő, az erkölcsi magatartást a kultikus fölé helyező prófétai irány, mely eme állásfoglalásában egészen a másik szélsőségig, a kultusz semmibe vevéséig mehet. A vallás, mint személyes élet hatalom és mint közösségi tényező vívja itt a maga harcát a kultikus élet terén, állandóan formálva és újjaalakítva azt.

Ászerint, hogy ezek az ellentétes, de a vallás természetéből következő ellentétes erők miképen, milyen mértékben érvényesülnek, áll elő a kultuszok sokfélesége, amelyben a könnyebb áttekinthetőség szempontjából három fő típust szoktunk megkülönböztetni: a theurgikust, jogit és szellemi t. A theurgikus kultusz jellemzője, hogy a kultusz az isteni akaratot befolyásoló, az ember akarata és kívánsága szerint formáló eszköz. A jogi kultuszban az Isten és ember, mint két szerződő fél, úr és szolga áll szemben, ahol a kötelezettségek pontos teljesítése feltétlenül maga után vonja az óhajtott és beígért jó megnyerését. A szellemi kultusz az Isten és ember életviszonyát tisztán lelki közösségnek fogja fel, amelynek alapja a szabad, önkéntes önatadás.

Ezek a típusok a praxisban természetesen nem különödnék el ily világosan. Egyik a másikba átfoly, talán a felszín alatt, szinte észrevétlenül hat. Mert a kultusz a vallásos életnek az a megnyilvánulása, amelyben mint kollektív alkotásban a hagyományok, az apák öröksége legtovább fentmarad és él.

A keresztyén kultusz.

A zsidóság vallásos életén átvonuló állandó harc a papi és prófétai irány között az idők teljességében az előbbi teljes, megsemmisítő győzelmével végződött. A vallásos élet közepontjába a templom került a maga ceremoniáival, áldoztai-

val és papságával. Jeruzsálem valóban az a város lett, mely megölte a prófétákat és a népre ráillett Ézsaiás proféciaja: Ez a nép szájával közelget hozzám és ajkával tisztel engem; szíve pedig távol van tőlem, úgy, hogy irántam való féltelmök betanított emberi parancsolta lön. (Ézs. 29. 13.)

Ebben a megcsontosodott, holt ceremóniák világába Jézus, mint a prófétai irány képviselője lépett be. A kultikus étellel szemben való állásfoglalása a legszorosabban kapcsolódott a prófétákéhoz, kiknek álláspontját Sámuel I. könyve 15. r. 22—23. v. így szögezi le: „Vajjon kedvesebbé az Úr előtt az égő és a véres áldozat, mint az Úr szava iránt való engedelmesség? Ime, jobb az engedelmisség a véres áldozatnál és a szófogadás a kosok kövérénél! Mert, mint a varázslásnak bűne, olyan az engedetlenség; és bálványozás és bálványimádás az ellenszegülés.“ A legélesebb, személyére nézve legveszedelmesebb harcokat Jézus e pont körül vívja meg. Vitái a szombatról, a böjtről, a tisztáról és tisztátalanról, a ritualis szokásról — éles világításba helyezik a kultusszal szemben való magatartását. Szétszórt nyilatkozatainak összefoglalását is hátrahagyta a János 4. 21—24-ben, amikor nemesak az Isten helyhez kötött imádása, de a ceremóniák és megcsontosodott szent szokások szerint való tisztelete ellen is állást foglal. Mindezekből úgy látszik, mintha Jézus határozott és kiengeszteletlen ellensége lenne minden kultusznak és az Isten tiszteletének egyetlen módját ismerné el: az Ő akaratát cselekedni. Az az érdektelenség, amelyet a kultusz és annak kérdéseivel szemben tanúsítanak a Jézus tanítványai, az a nagy figyelem, amellyel minden erővel az az erkölcsi élet és a személyes, kultikus formákra nem szoruló kegyesség felé fordulnak az apostolok, természetes folyománya Jézus állásfoglalásának. Az Istenhez való viszony nem kultikus, hanem szellem-erkölcsi jellegű, amely minden közösségtől mentes gyermeki odaadás. A szentséges Isten, aki előtt senki a halandók közül meg nem állhat, de aki kegyelemből, mint gyermekeit, magához fogadja azokat, akik különben ítéletére volnának méltók, nem leli kedvét semmiféle kultikus eselekvényben. „Isten előtt kedves áldozat: a töredelmes lélek.“ Ehhez az áldozathoz pedig semmi ceremóniára nincs szükség.

És mégis a történelem tanúsága szerint a keresztyénségnek kezdetől fogva volt kultusza. Az újszövetség egyes utalásai szerint már kezdetben kétféle, egymástól határozottan megkülönböztethető istentisztelet alakult ki párhuzamosan: a reggeli és estéli, a nyilvános és a zártkörű. Az első a zsinagógális istentisztelet mintáját követte, középpontjában az igével, a második az Úr rendelésére támaszkodva az úrvacsora körül helyezkedett el. A kultusznak ez a kialakulása egészen ter-

mészetes folyamánya annak, hogy a keresztyén életnek fundamentuma a közösségteremtő nagy hatalom: a szeretet. És az a közösség, amely a Krisztus követői között fentállott, nemcsak erkölcsi, hanem elsősorban vallási közösség volt, mert a keresztyénség nem csupán erkölcsi, hanem mindennek előtt Istennel való benső közösség, tehát a legigazibb értelemben vett vallás. Ez a vallás természetesen és szükség képen keresi és teremti meg a közösségben való kifejeződés szent alkalmát: a kultuszt. De ennek dacára is fel kell tennünk a kérdést: vajjon a kultikus élet kialakulása nem jelentette-e a keresztyénségnek a Krisztus szellemétől való eltávolodást? Mert a Megváltó nyilatkozata, mely a Jákob kútjánál hangzott el, mintha minden kultusz halálos ítélete lenne.

Mégis tévednénk, ha a kultikus élet kialakulását a keresztyénség megromlásának tartanók. Mert a keresztyén kultusz kezdetei a Jézusra vezethetők vissza. Jézus nem volt ellensége a kultusznak. Az evangéliumok bizonyosága szerint résztvett a zsidó istentiszteleteken. Szombat napokon betért a zsinagógákba, ha Jeruzsálemben volt, mindig felkereste a templomot. Lehetetlen feltenni, hogy az a Jézus, aki szent haraggal tisztítja meg a templomot a kufároktól, csak vita helyül használta volna „az imádság házáat“ vagy amint a racionálisták hitték, belső szükség nélkül pusztán példaadás kedvéért vett volna részt a kultikus alkalmakon. A meggyógyult betegeket nem egy alkalommal maga emlékezteti arra, hogy vigyenek hálaáldozatot, a mint Mózes rendelte. Elképzelhetjük-e, hogy a jeruzsálemi tanítványok továbbra is részt vettek volna a kultikus életben, naponként feljártak volna a templomba, megtartották volna az imaórákat, ha Jézus mindezekkel szemben ellenséges magatartást tanusított volna?

De nemcsak negatív, hanem pozitív bizonyítékaink is vannak. Ha Jézus nem is adott aprólékos utasításokat a keresztyén kultuszra vonatkozólag, de az indítást ő adta annak kialakítására nézve. A keresztség és az úrvacsora elrendelésével két olyan kultikus cselekvényt adott követőinek, amelyek természete szükségképpen magával hozta, hogy a megfelelő keret hozzáadásával belőlük kialakuljon a keresztyén kultusz.

Ez a kultusz nem teremtett olyan új formákat, amelyek a korabeli más kultuszokban megtalálhatók ne lennének. Ének, imádság, Írás-olvasás, igehirdetés a zsinagógák kultuszában mind megtalálható. Keresztség és úrvacsora a misztérium vallásokban szokásos volt. De ha a tömlő a régi is volt, egészen új, lényegében más volt a tartalom, amellyel azt megtöltötte az ifjú keresztyénség és más volt az a magatartás is, amelyet e formákkal szemben tanusított. A for-

mák eszközökké lettek, mert nem aprólékos végrehajtásuktól függött üdvözítő erejük; épen ezért nem volt általános kötelező rendjük. Egyik gyülekezet ilyen, másik olyan liturgiális kerettel övezte körül a központban álló igét és sakramentumokat. A szétfolyás, a külső és belső ellenségek elleni védekezés kényszeríti rá apránként a keresztyénséget a kultusz intézményes rendezésére.

A lélekben és igazságban való imádlás, a Jézus nevében, szellemében való összegyülekezés volt az egyetlen kötelező szabály, amely nem formai, hanem tartalmi kötöttséget adott a keresztyén kultusznak. A keresztyén kultuszt minden mástól az különböztette meg, hogy benne a Jézus hozta új élet, az ő váltsága által biztosított új életközössége Istennek és embernek nyert kifejezést. Benne beteljesedett Jézus ígérete, amellyel búcsút vett tanítványaitól: „Ime, én tiveletek vagyok minden napon a világ végeztéig.“ (Mát. 28. 20.) A ker. kultusz alapja az a Jézus személyéhez és váltságokhoz fűződő új élet elv, amelyet Jézus iktatott ebbe a világba, amely a kultusz minden theurgikus, jogi felfogását kizárva az abszolút szellemi kultuszt tette a keresztyénség kultuszává.

Ez a tisztán szellemi kultusz a idők folyamán bizonyos átfarmálódáson, sőt deformálódáson ment keresztül, mert azok az erők, amelyek a keresztény világban élnek, az ember természetében gyökeresnek, valamint a környező pogány világ megkezdették rajta munkájukat. Alig múlt el egy félezed, a keresztyén kultusz olyan káprázatosán fényes és szédítően gazdag formákba öltözött, hogy hozzá képest a Jézus korabeli zsidó kultusz ceremoniai egyszerűeknek, szegényeseknek mondhatók. A ker. egyház kultusza az egyház ketté szakadásával még tovább differenciálódott és formálódása két irányba haladt.

Érdekes és tanulságos lenne ennek a differenciálódásnak és formálódásnak részleteit nyomon kísérni. De az idő sürget és mi átlépve a másfélezeréves fejlődést, csak annak eredményeit tekintjük át a római katolikus és a prot. kultusz összehasonlításával. Bár a mi új helyzetünk különösképen kötelességünké teszi, hogy figyelmet fordítsunk a keleti egyházra, amelynek hatáskörébe bele kerülünk, mégis a keleti egyház liturgiájának vizsgálatától és a protestáns egyház kultuszával való összemérésétől ez alkalommal eltekintünk. Mentségünkre szolgáljon az, hogy a protestáns egyházak a római katolikusból váltak ki; a vele vívott harcban, az ellene való védekezésben alakult ki szervezetük, dogmatikájuk és kultuszuk egyaránt.

(Folytatjuk)

G. L.

Dr. Gönczy Lajos: Isten hatalmas keze alatt. Egyházi beszédek. Nyomatott Füssy József könyvnyomdájában. Torda, 1927. 152 lap. *)

„E kötet első és utolsó darabját nyolc esztendő távol-sága választja el, olyan nyolc esztendő, melynek eseményei bélyegüket letörölhetetlenül rányomták világunkra és lelkünkre.“ Így kezdi szerző könyvében megjelent 30 beszédének bemutatását. S amint végig megyünk rajtuk, még egyszer végigéljük azt a nehéz nyolc esztendőt, „melynek esztendei évtizedek, hónapjai évek változásait hozták.“ Ezeket a beszédeket valóban csak a kísérő és sötét háttérül szolgáló idő magyarázata alatt lehet a maguk igazi, élő arculatukkal meglátni, s megtapasztalni, hogy — jóllehet a pillanatot, melyben születtek, továtűnt — ezek a beszédek mégis élnek.

E kötet első darabjai ítéletes időben esendülnek fel, akkor, amikor mozdíthatatlannak vélt alkotmányok recsegve omlanak össze s „az emberek elhalnak a félelem miatt és azoknak várása miatt, amik a földkerekségre követték őket.“ (Luk. 21. 26. a.) Az órálló, a pásztor, a változhatatlan Isten örök ígéjére támaszkodva vigasztal, biztat, hívogat arra a kösziklára, hol a lelkek minden pusztulástól mentve vannak, hívogat megalázkodásra, teljes odaadásra az Isten hatalmas keze alatt, mert csak egyedül ott van megtartatás és élet. Nézzetek fel, mert ha Istenre néztek fel és aztán mellőle nézitek szétbomlással fenyegetett világotokat, meglátjátok, hogy nem a pusztulás, hanem a váltság érkezett el hozzátok. A szenvedés igazi arca Istenre mutat, ki általa emel minket felfelé. A Szentlélek ezután a lelki tél után elfogja hozni a lélek tavaszát. Minden a világon a lélek formáló dásáért van, hogy életünkön a mennyei Atya Krisztusban megdieszült oreája ragyogjon fel, az események csak vésők az Isten kezében, aki formál minket. Akarsz-e boldog lenni? Akkor a szeretet krisztusi, tehát isteni törvényében gyökerezzen meg, hogy gyümölcsöt teremhess, mert csak hivatását betöltő, gazdag gyümölcsöket termő élet lehet csak boldog. Higyj a Krisztus Jézusban, mert ez a hit összekapcsol Istennel és embertestvéreiddel, belekapcsol az Anyaszentegyházba s te ott vagy:

* Nagy sajnál tunkra eddig elmaradt az értékes mű ismertetése, amit ezuttal pótolunk.

Útban az Isten szíve felé stb. stb. Ezek a beszédek mind arra a lelki kösziklára mutatnak, melyet semmitéle világromlás, nemhogy megdönteni tudna, hanem még csak megsemmisít. Veszendő láthatóktól hívogatás az örökkévaló láthatatlanokhoz. Mivel pedig ezekben a beszédekben inkább arról van szó, hogy mit csinál az Isten és nem arról, hogy mit csinál az ember, azért ezeknek a beszédeknek erős quietistikus színezete, mely néhol az ember teljes tétlenségre kárhóztatásával, szinte nyomasztólag hat (A lélek formálódása). Erre mutat az is, hogy ezek a beszédek gyakran doxológiával végződnek.

A 9., 10. és 11. számú beszédek átmenete után, melyek az eddig megfuttatott útról való számadás s egy új munkakörbe való elhelyezkedésre utalnak, mintha kezdene az egész világhangulat megváltozni. A szívünkre kapott ütés kábulata még tart, de immár elérkezett az ébredés ideje. A rohanó idő nem vár. A romokat el kell takarítani s egy új konstruktív munkát megindítani, künn a világban s benn a szívekben. Mit kell tennünk, ha el akarjuk nyerni és élni akarunk, megújodott, örök diadalmas életet? Innen ezeknek a beszédeknek inkább az akarat megindítására törekvő, egy bizonyos állásfoglalásra, gyakorlati életfolytatásra ösztökélő jellemvonása, még azokban a beszédekben is, melyekben tán nem tűnne fel az első látásra. Tartsd meg a mi Istenünknek a szívünkben. Miben bizol? Nyiss kaput! stb.

Még ha nem is utalna szerző előszavában a háttérül szolgáló idő magyarázatára, még akkor is, már az első szempillantásra is szembeütő ezeknek a beszédeknek aktualitása, úgy, hogy nem is igen találkozunk újabb predikáció irodalmunkban kötetekkel, melyeknek egészén az idő hullámverése annyira megéreződne, mint a Gönczy Lajosén. És ez egyik jelessége ezeknek a beszédeknek s általában az egész kötetnek. Igen sok egyházi beszédnek épen az a legnagyobb hibája, hogy vagy nagyon magasan szárnyal a való élet felett, úgy, hogy a legtöbbször el is szakad attól, vagy pedig lenn vergődik szárnyaszegetten az élet útjának sűrű porfelhőjében, anélkül, hogy valamit is meg tudna éreztetni Isten örökkévalóságából s így is, úgy is hatástalan marad. Pedig nézetünk szerint az aktualitás az az ajtó, melyen át az örök Ige számára út vezet a világba. Mihaszna az Igének, ha nincs út a valóságba, ha nincs ajtó, melyen át beléphet, de viszont az ajtó is hiábavaló, ha semmi sem megy át rajta. Gönczynél pedig ez az ajtó nem hasztalan áll nyitva, mert van, hogy mi átmenjen rajta.

Már most ezt az aktualitást adhatja az idő, a helyzet általában az élet külső körülményei által való meghatározottság. Az élet maga állítja problémák elé a hitet, ad fel

neki feltétlenül megválaszolendő kérdéseket. De adhatja a lelkeknek az Istenországát, az igazi étellel szemben elfoglalt álláspontja, magatartása; vagy mind a kettő. Bárhogyan is legyen, a helyesen értelmezett aktualitás adja meg az igehirdetésnek gyakorlatiasságát és bizonyos programmszerűségét egyszerre mind. Enélkül pedig öntudatlan és hatástalan kapkodássá válik az egész. S ha ezt nézzük, hol vagyunk mi még az igazi gyakorlati életre irányuló, öntudatos hitvallásos, programmszerű igehirdetéstől?

Gönczynél, amint ő maga is bevallja előszavában, inkább az idő és az élet külső körülményei által való meghatározottság adja az aktualitást. Az idők gonoszak, nem alkalmas a misztikus magunkba mélyedésekre, akaratlanul is mindegyre kifelé kell tekintgetni. Ezért hiányoznak Gönczy kötetéből a keresztyén élet nagy átfogó kérdéseinek szakadékoknak és mélységeknak, bűn és kárhozat örvényének, nagy lelki folyamatoknak, megrázó lelki drámáknak rajzolatása. Talán egyetlen egyszer sem próbálkozik meg, hogy valamelyik bibliai alak hitvilágát boncolgassa. Ahol hozzá is nyúl, mint pl. Pál apostol lelkéhez, vagy két beszédben, csak mintegy bevezetés céljából teszi s akkor is csak azért, hogy rögtön áttegyen az alkalmazhatóság terére. Neki az idők és körülmények adják fel a kérdést s felel reá hitének felvillanó meglátásaiban és pedig a gyakorlati útmutatás szempontja alatt. Beszédekében vezérvonalakban rövidke a finális téma szinte eléugrik a címbe s minél inkább szemelőtt tartja a gyakorlati élet követelményeit, annál inkább fokozódik határozott célra irányuló látásának tisztulásával bizonyoságtévő ereje.

Es itt érkezőnk Gönczy igehirdetői sajátosságának egy másik oldalához, nemesak hogy összefüggenek a valósággal, nemesak hogy az idők szíve dobbanását érezzük ezeken a beszédeken, tehát az erdélyi református keresztyén élet külső történelmi meghatározottsága adja a keretet, hanem magára a valóságra is irányul ez az igehirdetés. Ha vannak, akik szerint az igehirdetés nem lehet luxus és szent játék, akkor Gönczy igazán közé tartozik. Az igehirdetés nem lehet esztéticum, nem lehet gyönyörködtetés, nem lehet szónoki hatások elérésére szolgáló alkalom, az igehirdetés prófétaság, isteni emeltyű, mely a közönyt, hiábavalóság és pusztulásból ki kell emelje a világot. S dacára, hogy Gönczy nem szónok a szó valódi értelmében, igehirdetésének egyik kiválósága éppen itt van, amikor az igének akaratunkra gyakorolt feszítő erejét érezzük.

E két tulajdonságot, a valóság ismeretét és az azt magasba lendíteni akaró erőt harmonikusan kötik össze a hit látomásai, a kereset dicsőségének felragyogása, az élő Jézus jelenvalóságának megtapasztalása és megtapasztaltatása,

mely hova tovább, mindinkább kiteljesedik úgy, hogy sokszor úgy érezzük, hogy az igehirdető megragadja kezünket és mi az ő kezét és szívünk eggyé lesz a mennyei dicsőség és kegyelem szemléletében.

Az említett tulajdonságok a kötetben mind inkább kiteljesednek úgy, hogy ebben látszik meg a fejlődés. Kezdetben még nem mindenütt teljesen átlátszóak a beszédek és még helyel-közzel megzavarja a prófétai bizonyágtéves lendületét egy-egy az emberi és isteni természet összevegyüléséről, vagy a szenvedés problémájáról tartott akadémikus fejtegetés, megtörténik, hogy egy-egy kép vagy hasonlat periférikus vonása az eredeti húzástól egy kissé félreesúztatja, még egy-egy helyen kísértének az apró hasonlatokkal való ékitgetések, ami nem az ő saját egyéniségére vaallanak. De rendre mindinkább tisztul nyelvében és strukturájában s ez által igehirdetésében mindjobban és tisztábban ragyognak fel a csonka és sötét valóság felett az örökké való csillagok.

Említsük-e meg őszinte közvetlenségét és bátorságát ezeket az értékes igehirdetői tulajdonságokat, melyekkel egy-kettőre a hallgatóság szívéhez férkőzik s amelyek ismét csak arról győznek meg, hogy kár lett volna ezeknek a beszédeknek ilyenformában s meg nem jelenni. Így legalább bizonyosággal szolgálunk arra, hogyh a foglyul vitetett a magasságba tudott ajándékot adni annak a két szívéhez nőtt gyülekezethöz s tudott adni nekünk is, kik bár más posztokon ugyan, a mulandóság szelének ijesztő fuvallata közepette az örökkévalóságnak ugyanazon áldott hullámverését éreztük.

Dósa Dániel.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1927. október.

1. II. Pét. 3. 11. *Milyenek legyetek.* Ha mindezek felbomolnak, balgaság volna lelkünk minden szerelmével azokhoz a véges dolgokhoz tapadni, amelyek halálra vannak ítélve. Aki *új eget és új földet vár*, annak hite és hitéből fakadó szent élete bizonyág amellet, hogy a földön járva is *mennyei polgár*. *Imádság:* Istenem, enged, hogy a földről az égre tudjam emelni lelkemet. Lás-sam meg annak az életnek szépségét, amelyre rendeltél.

2. Máté 22.2. *A királyi menyegző.* Mi mindnyájan megkap-tuk meghívását a királyi menyegzőre: földön és mennyen Isten-nel való együttlét üdvösséges örömeire. Engedhetnének-e, hogy va-gyon, hírnév, bűnös öröm elszakítsanak Istentől? „Aki győz, az fe-hér ruhákba öltözködik.“ *Imádság.* Atyám, köszönöm Neked, hogy engem magadnak választottál, s helyet készítettél számomra or-szágodban. Győzz le körülöttem és bennem minden kísértést.

3. Máté 12.30. *Vele vagy ellene?* Krisztus döntést, határozott állásfoglalást kíván. Nem lehet kiegyezni úgy, hogy egyszerre hódoljunk Neki és a világnak. És ha mégis megkísértjük, életünk súlypontja áttolódik a világ felé, s mi egyszer csak azt vesszük észre, hogy elprédáltuk a Tőle nyert szent örökséget. *Imádság.* Istenem, Te magadhoz hívogatsz, de magához akar esábitani a vi-lág is. Kegyelmeiddel köss egészen Magadhoz.

4. II. Kir. 6. 14. *Hadd lássak!* Minden attól függ, hogy *mit és hogyan* látunk. Aki csak a világ erőinek lenyűgző hatalmát látja, az vagy meghódol előttük, vagy ha eszmények élnek lelkében, el-csügged. Boldog az az ember, akinek Isten megnyitotta szemeit és ő meglátta Isten erőt. Akkor egyszerre felvillanyozza a bizo-nyosság, hogy győz az Isten. *Imádság.* Nyisd fel, Atyám, szemei-met, hogy lássam: Te vagy az Úr mindenek felett.

5. Máté 10.28. *Ne féljetelek embertől.* Akkor félünk valakitől, ha *nem* látunk egy felsőbb erőt, amely annak hatalmából megsza-badíthat. Ha egész a hitünk az Istenben, aki kormányozza az embe-rek és a dolgok életét, akkor megszabadulunk az emberektől való félelemtől. A kicsinytől való megszabadulás titka a nagy-nak való engedelmeskedés. *Imádság.* Segíts meg, Isten, hogy hittel tudjam mondani: Velem van az Úr, nem félek, mit árthat nekem ember?

6. I. Pét. 3.15. *Készen legyetek megfelelni.* Az van készen meg-felelni, akinek van *mit* megfelelni. Nem a vitára kész beszéd, ha-nem a kincs: „a bennünk levő reménység“ tesz vallást és bizony-ságot. Amint nő és mindig elevenebb lesz a kincsünk, úgy lesz min-dig meggyőzőbb feleletünk is. *Imádság.* Istenem, növeld nagyra szívemben a Benned vetett hitet. Annak ereje legyen beszédes ta-nuságtétel amellet, hogy boldog az, akinek reménysége Te vagy.

7. Zsid. 3.13. *Még tart a ma.* Amíg *alkalom* van rá, addig sze-ressünk, bocsássunk meg, és építgessük lelkünk épületét. Milyen szomorú lesz egykor visszatekinteni az elprédált időre, tudva azt, hogy már nem jutunk többet jó alkalomhoz. Még tart a nap, de jön az éjszaka, mikor többé már senki sem munkálkodhatik. *Imádság.*

Serkentsd fel szívemet, Atyám, hogy hűséges legyek minden napon minden munkám iránt.

8. Jel. 16.15. *Boldog aki vigyáz.* Isten felruházta lelkünket ékes, mennyei lepellel: a maga lelkéből való örök, szent javakkal, s reánk bízta azok őrizetét. Boldog az, aki hűségesen őrzi ruháját. Ha szükséges a halandó test tisztaságára ügyelnünk, elhanyagolhatnád-e annak tisztaságát, ami örök? *Imádság.* Odaállok a Te lelked fényessége elé, Istenem, hogy Te magad vond fénybe és tisztaságba az én sok bűnnek kitett lelkemet.

9. Máté 25.13. *Legyetek készen.* Isten nem olyan, mint valami felsőbb hatóság, amelynek fogadására előre készülni lehet. Azért a keresztyén ember örök készenlét Megváltójának fogadására. Menyire egyensúlyozott, idegesség és kapkodás nélkül való az az élet, amely mindig készen van arra, hogy megnyissa ajtaját a dicsőség királya előtt! *Imádság.* Tedd éberré és vigyázóvá lelkemet édes Istenem! Segíts meg, hogy mindig kész lehessen előtted megjelenni.

10. Zsolt. 127. 1—2. *Az Úr nélkül hiábavaló minden.* A magunk erejében vetett bizalom elzárja Isten erejének szívünkbe való áramlását. A semmiség tudatára jutott szívben van út nyitva Isten számára, s az ilyen ember tapasztalni fogja, hogy Istennel semmi sem hiábavaló. *Imádság.* Istenem, Te veled mindenre van erőm, amiknek végzésére rendeltél. Alázatosságban megnyitóm szívem előtted, hogy bevonulva erőssé tégy engem is.

11. I. Pét. 3.4. *A szelid és csendes lélek romolhatatlansága.* A szív elrejtett emberének kincsei a saját maga értékei, nem kölcsönvett szépség. Amazok mulandók, de a belső kincsek romolhatatlan szépségben fénylenek, mert ez a szépség az Isten életének az ember életében való visszatükröződése. *Imádság.* Vedd körül lelkemet. Szentlélek Isten, s ékesíts fel engem a Te kincseddal, amelyek fénye túlragyog e mulandó világ homályosságán.

12. Ján. 15.16. *Nem ti, hanem én.* Boldog az, akinek hite bizonyítja, hogy Isten kereste meg őt és kötetle magához elszakíthatatlan kötélekkel, üdvösségünk bizonyosságában, hanem parancs, hogy gyümölcsöket termelyünk Isten országa számára. *Imádság.* Köszönöm Isten, hogy magadnak választottál engem. Segíts meg, hogy szent étellel igazolhassam, hogy a Tied vagyok.

13. Zsolt. 37.8. *Csak rosszra vinne.* Amikor céljaink elé akadályok gördülnek, sokszor gyúlunk haragra, s indulatoskodással akarjuk elérni azt, amihez pedig bölcseségre volna szükség. S aztán tapasztalunk kell, hogy csak rosszra vitt: valakinek megbántásává még nagyobbra növeltük az akadályt, s megzavartuk a magunk tisztánlátását is. A szelidek bíriák örökségül a földet. *Imádság.* Istenem, lelkem indulatai elé állj mérséklőül. Véd szívedbe Megváltóm szavát: én szelid és alázatos szívű vagyok.

14. Máté 10. 32.33. *Rólam mit fog mondani?* Próbáljuk nagyon élénken elképzelni: az Isten előtt egyenként vonulnak el gyermekei, ott áll Jézus és vádol, vagy dicsér. Most, most te kerülsz sorra: vajjon rólad mit fog mondani? Annak tudatában kell élnünk, hogy Isten minket szünetlenül megítél, s ez ítéletnek mértéke a Jézushoz való viszonyunk. *Imádság.* Megváltó Jézusom, segíts meg engem úgy élni, hogy vallást tehesz mellettem szent Atyád előtt.

15. I. Ján. 5. 5. *Ki az, aki legyőzi a világot?* Jézus Krisztus legyőzte a világot, s mi abban a mértékben leszünk győzelmesek e minket ostromló világ felett, amely mértékben részesedünk az ő erőiben a hit által. A hit küzdő erő, s egyben e világ feletti győzelem harsonája. *Imádság.* E világ ostromjai között feléd nyújtom szegény, üres szívemet, Istenem! Vétezd fel a Te erőddel, s add meg nekem a gonosz feletti győzelem szent örvendezését.

16. Máté 25. 29. *Akinek van, adatik.* Adatik annak, aki a lelki javak gyűjtésére adott tehetségét gyakorolja. Azért nem az a

döntő kérdés, hogy eddig mit értünk el, hanem, hogy van-e bennünk tovább küzdő erő. Nagy vagyonok sorsa is a pusztulás, ha beáll a stagnálás, de fáva nő a mustármag, ha életerő van benne. *Imádság:* Istenem, engem, föld porát arra rendeltél, hogy gyermeked legyek. Add nekem azt a magasba vivő erőt, amely mind jobban kialakítja areomon a Te areod vonásait.

17. I. Pét. 2. 25. *Rólam mondhatják-e?* A megtérésnek jelei vannak: a bűnbánat, amely sir az elprédált javak felett, a hit, amely forró ragaszkodással ragadja meg Isten megmentő karjait, s a szeretet, amely mint az új élet ereje, kiárad a világra és az emberekre. Tarts szemlét e szempontból szíved felett. *Imádság.* Nyisd meg szememet, jó Istenem, hogy én tudjam meglátni a Tőled való távollét nyomorúságait, s induljak el az idegenségből hazafelé.

18. Jerem. 51. 10. *Beszéljük meg Isten dolgait.* Mi sokat beszélünk s beszédeinknek központja többnyire önmagunk vagyunk. Ezáltal érdeklődésünk köre kicsiny és szűk dolog, s lelkünk is kicsiny és szűkkörű marad. Isten dolgainak megbeszélésével a legnagyobb dolgokra tekintenek fel szemünk, s e feltekintés maga után vonja fölfelé való növekedésre lelkünket is. *Imádság.* Segíts meg, jó Atyám, hogy a te törvényedben legyen gyönyörűségem, s arról gondolkodjam éjjel és nappal.

19. I. Sám. 2. 25. *Gondold meg!* Önmagát csalja meg, aki a bűnrel léháskodik abban a hiszemben, hogy van közbenjáró, aki majd elfedezi vétkeit Isten előtt. Akit megragadott a közbenjáró, az már megtagadta a bűnt, ha talán még nyögi is igáját. A szövetségen kívül áll az, aki gyönyörködik a bűnben. *Imádság.* Istenem. Tedd magadévá szívemet, hogy Téged dicsérjelek.

20. Máté 12. 36. *Amiről számot kell adni.* A „De profundis“ szerzője írta: „Megfelejtkeztem arról, hogy minden nap minden kicsiny cselekvésem képezi vagy rontja a jellemet, s ezért, amit a rejtett kamrában cselekszünk, azt egy napon majd a háztetőről kell kikiáltanunk!“ Hivalkodó, hiábavaló beszédeink mérge is behatol lelkünkbe és megrontja azt és nekünk vinnünk kell azok szomorú eredményét magunkkal az örökkévalóságba az Isten elé. *Imádság.* A hiábavaló, hazug beszédet távoztasd el én tőlem, Istenem. Tedd magadévá szívemet, hogy a Tied legyen ajkam dicsérő beszéde is.

21. V. Móz. 7. 9. *Megfizet személy szerint.* Sok vétket, tökéletlenséget követünk el mi azért, mert mások is ugyanazt csinálják a magunk vétkeit igazoljuk a tömegre vagy a korszellemre való hivatkozással. De elmarad egyszer a tömeg, s csak ketten állunk egymással szemben: Isten és én. A feladat épen az, hogy a tömeg felett is az Istené legyek. *Imádság.* Istenem, mondd nekem, hogy én személyem szerint felelős vagyok előtted életemért.

22. II. Kor. 5. 10. *Mindnyájunknak meg kell jelennünk.* Mi sokszor olyanok vagyunk, mint a könnyelmű diákok, akik haszontalanul prédálják el az időt, mert még távol van a vizsga. De milyen nagy a szorongás és az elmulasztottak pótlására való kétségbeesett igyekvés, amikor közeledik a számonkérés órája. Hát nem jobb hűségesebbnek lenni, minden nap minden feladata iránt? *Imádság.* E földön is látlak Téged. Uram, tükör és homályos beszéd által, egykoron pedig szemtől-szembe fogok állani Előtted. Segíts meg, hogy életem készület legyen e szent találkozásra.

23. Máté 25:32. *Elébe gyűjtenek minden népek.* Sem népek, sem egyesek nem élhetnek kényük-kedvük szerint anélkül, hogy viselniük kellene Isten törvénye megsértése gyászos következményeit. Halálosan komoly dolog az, hogy ítélőszék elé kell állani. *Imádság.* Istenem, — hangzik felém a komor beszéd: — Eléd gyűjtenek minden, minden népek. Add meg, hogy számomra ez új élet indítója legyen, s ezért öröm üzenet.

24. Ézs. 45. 22. *Térjetelek én hozzám.* A magunk dicsőségére élni akarni: pártütés. S ennek a pártütésnek szomorú következményei vannak reánk nézve. A megtartatásnak feltétele: az Istenhez való térés. Mikor az élet középpontja nem ember, hanem az Isten: életünk felett akkor kezd kialakulni a rend. *Imádság.* Istenem, törd össze bennem az önzést, makaesszagságot és gögőt, hogy Te lehess az én erőm és gyógyulásom.

25. Sralm. 3. 42. *Gonoszok és pártütők voltunk.* Az élet sötét óráiban sokszor merednek értelmetlenül szemünk az égre; Uram, miért? Pedig így kell szólunk: *Mi* voltunk a gonoszok és pártütők! Magunkba szállásunk és könnyeink távolítják el azt az akadályt, amely szívünk elé áll, hogy ne léphessen oda be az Isten. *Imádság.* Porba hajtom fejemet előtted, Isten, és kérlek add nekem a bűnhámat könnyeid, hogy azután adhasd nekem magad!

26. Ezék. 34. 31. *Legelőm nyája vagytok!* Akármilyen távol jutottunk tékozlásunk útján, hozzáuk ér Isten szava: az enyém vagytok, legelőm nyája vagytok. Akárhova jutottunk, éreznünk kell: Isten közelsége a mi igazi hazánk. A távolból üzenetek jönnek, felel-e szívünkben rájuk a haza vágyás? *Imádság.* Izensz utánam, Istenem, s házad békéje kész körülölelni. Iudítsd fel szívemet, hogy induljak hazafelé. Te hozzád!

27. Dán. 9. 7. *Mienk orcánk pírulása.* Isten igazságához mérve lelkünket és életünket, bizony csak az orcánk pírulása a mienk. De jó az, ha pírulni tud orcánk. Előbb szégyenkezve és gyöttrődve meg kell látnunk azt a nagy közbevetetést, amely Isten és közöttünk van, s csak azután ragadhatjuk meg az ő felénk nyuló kezét. *Imádság.* Tudom, hogy mivé rendeltél engem, Istenem, s érzem, hogy mivé lettem. Kérlek, emelj fel engem Magadhoz.

28. Máté 18. 14. *Nem akarja az Atya.* Régen semmivé lettünk volna bűn. Ha kioldottad volna szívemből bűnünket, akik el akartunk szakadni Tőle. Isten örök haret folytat érettünk: nem enged, hogy elveszünk. Ha már a félelem nem riaszt vissza, nem győzi-e meg makacs szíveinket ez az el nem fáradó szeretet? *Imádság.* Örökkévaló szeretettel szeretsz engem, Istenem! Felbuzdul az én szívem, s viszonzszeretben feléd nyújtom lelkemet.

29. Zsolt. 119. 176. *Tévelyack, mint valami elveszett juh.* Mert eltévedtünk, ezért vettek körül a bűn, a pusztulás és halál kötelei. De keres és közeledik hozzánk a lelkek pásztora, a mi Megváltó Urunk! Csak mi el ne rejtőzzünk a kereső pásztor elől. *Imádság!* Látom, Uram, a mint keresel, s hallom kiáltó szavad. Feléd futok a messzeségen át, hiszen Te vagy az én reménységem és üdvöm.

30. Luk. 15. 7. *Öröm a mennuben!* És amikor találkozik a kereső és elveszett, felesendül az égben az öröm éneke. Semmi sem indítja fel ezt az örömet úgy, mint a lélek kiszabadulása a bűn halálából. Isten legértékesebb kincse, ami felette van a világok gazdagságának: a lelkünk. Érien szívünkig az apostol szava: Örizz meg, ami reád van bízva! *Imádság.* Mindent Tőled nyertem, Uram, mindennel neked tartozom.

31. Máté 24. 35. *Az én beszédem megmarad.* Krisztus evangéliuma Isten kijelentésének teljessége: azért mindörökké megmarad. Szent jel, amely életünk talányai között mutatja az utat az Istenhez! És Te, szegény lélek, mégis megfogsz, hogy nem tudod merre menj? *Imádság.* Istenem, megfogom szent Fiad felém hajló kezét és a sötétség világosság lesz körülöttem, mert jó útra találtak lábaim.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.
MEGJELENIK HAVONTA.

J. ÉVF. 7. SZÁM. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. 1927. SZEPT.

Az örök élet titka.

Ján. 17:3.

Megkapó és ünnepélyes gondolat az, hogy a csoportunkban egy csomó olyan gyermek áll előttünk, akik számára az örök élet evangéliumát kell hirdetnünk. Sokszor vagyunk abban a helyzetben, hogy megelégednénk vele, ha csak az lenne a feladatunk, hogy azokat a gyermekeket egy erkölcsös, jellemes élet törvényeivel ismertessük meg és egyszerűen csak tűzzük ki célunkul, hogy velük a mindennapi élet szabályait, a jó magaviselet törvényeit fogadtassuk el. Sokan nézik ma is a vasárnapi iskolát úgy, mint amely megelégszik vele, ha a gyermekek erkölcsi magaviseletét javítja és őket szórakoztatja. Így az az egy óra hetenként vagy a hasznos ismeretekben való haladásnak, vagy a kellemes időtöltésnek van szerintük szentelve.

Nem szabad azonban sohasem elfelejtenünk, hogy a vasárnapi iskolának és a mi munkánknak nem az a célja, hogy ismereteket gyarapítsunk, erkölcsi tanításokat adjunk, vagy kellemes időtöltéssel szolgáljunk a gyermekeknek. Épen az az embernek legnagyobb tévedése, hogy azt hiszik, lehet jobb, illedelmesebb, komolyabb gyermekeket nevelni az evangélium nélkül is. Holott minden bölcsességnek és minden jóságnak egyetlen forrása van: ha az a lélek a Krisztus evangéliumát elfogadta. A vasárnapi iskolai vezetőnek tisztában kell lennie vele és vallania kell, hogy minden jóság alapja a szív Krisztusnak való átadása és hiába próbáljuk „nevelni” a gyermekeket mással, minit az evangéliummal, ez a nevelés felületes, üres, mulékony dolog. Csak az a lélek, mely Krisztust elfogadta, Neki akar engedelmeskedni, csak az lehet igazán jó.

Tarzus.

Ez a város, Pál apostol szülővárosa, sokszor említetik a Bibliában. Maga Pál azt mondja róla, hogy „Ciliciának nem

ismeretlen városa“ (Csel. 21:39.) s abban az időben nevezetes város is volt. Cilicia a tartomány volt, melyben Tartzus városa feküdt és Kisázsia délnyugati részén terült el, a tenger mellett, síma földön, mely termékenységről, gazdag olaj, füge, szőlőterméséről volt híres. Fölötte a Taurus hegység vadregényes vidékei húzódtak, mely hegy magassága meghaladja a 3000 métert a tenger színe felett, szakadékos, sziklás, vad vidékekben gazdag. A hegy legmagasabb csúcsain örök hó van, s Tartzusból lehet látni a hókoronával csillogó hegyláncokat.

Maga Tartzus városa ősidőktől fogva nevezetes és fontos város volt. Már az asszíriai uralom alatt, később a perzsák alatt is fontos katonai pont volt, később görög és zsidó lakosság nagy tömegben költözött oda és nagy kereskedelmi központtá lett. IV. Antiochus Epifanes 171-ben Krisztus előtt görög stílusban újjáépítette a várost, melynek közepén a Cidnus folyó friss és üdítő hullámai futottak végig, s egy kilométerre a várostól ömlöttek a tengerbe, itt épült Regma, Tartzus kikötővárosa.

A város kereskedelmi nevezetességét növelte, hogy a nagy kereskedelmi országút, mely keletről Szíriából és Egyiptomból Kisázsia vagy Görögország felé tartott, itt ment keresztül, a világhírű ciliciai kapun, mely a Tauruson vezetett át. Itt Tartzusban lerakták az árukat, megpihentek s újból hajóra, vagy szekerekre tették. Így a városban nagyon sok keletről jövő ember fordult meg, akik a keleti vallások tanításait, istentiszteleti szokásait és hitét megismertették és elterjesztették az ott lakó népek közt. Tartzus városában rengeteg különféle pogány isten tisztelete volt szokásban, mint azt a pénzekről meg lehet állapítani. Emellett a legkülönbözőbb gondolkozásmódok, világnézeti irányok, még Rómából, a birodalom fővárosából is jöttek tudósok, bölesek, hogy ott tanítsanak. Hogy ezeknek a gondolatait maga Pál is ismerte, fiatal korában tanulmányozta, látszik leveleiből, melyekben ezekre a pogány bölesészeti gondolatokra hivatkozik. Ezeknek a tanításban volt az Ismeretlen Isten gondolata, amit Pál athéni beszédében említ (Csel. 17:23), ezek a bölesek állították azt, hogy Istent természetes úton meg lehet ismerni (Róm. 1:19), hogy a pogányok szívébe Isten beírta a maga törvényét (Róm. 2:14–15), említ leveleiben olyanokat a rokonai közül, akik vagy még az ő

megtérése előtt, vagy pedig azután, talán az ő predikálására keresztyének lettek (Róm. 26:7 és 21).

Tarzus városa ma már romokban áll, épületeiből sem maradt fenn semmi, csak az úgynevezett „Pál kapuja“ s egy késői görög korban épült templom alapjai, melyeket most „Sardanapal sírjának“ neveznek, a híres asszír királyról. Valószínűleg ebben a városban lakott még sokáig Pál családja, kik szintén kereskedők voltak s hihetőleg az itt nagyon elterjedt gyapot- és vászonkereskedéssel foglalkoztak. Ezt mutatja az is, hogy Pál szülei római polgárjogot élveztek, ami azt jelentette, hogy sem letartóztatni, sem megbílineselni, vagy megostorozni előzetes bírói eljárás nélkül a római polgárt nem volt szabad s ügyében felelősséget a császárhoz. Tudjuk, hogy Pál ezt a jogát igénybe is vette, s így került Rómába s tudjuk azt is, hogy a római polgárjogot már szülei bírták, tehát nem ő szerezte.

A város piacán eleven élet folyt: itt állottak a város tanácsának és kormányzó testületeinek épületei. Az iparosok egy külön részében laktak a városnak, mint azt másutt is látjuk. A Cidnus folyón széles híd vezetett át. A város másik részében voltak a termek, ahol a bölcsék tanították tanítványaikat, volt Odeon és Amfiteatrum is (zeneépület és színház). Ezenkívül nagyon sok templom, különböző istenek tiszteletére építve.

A zsidók külön negyedében laktak a városnak, zsinagógájuk a folyó mellett volt, itt tartották vallásos, politikai és társadalmi gyűléseiket. Bár nagy távolság választotta el őket Jeruzsálemtől, az ilyen szétszórtságban (diasporában) lakó zsidók rendszerint híven megtartották vallásuk követelményeit is és szorgalmasan feljártak minden évben egyszer templomba Jeruzsálembé, adakoztak annak szükségeire és megtartották ünnepeiket. Ebben a városban és ebben a környezetben töltötte el Pál élete első felét.

A munka.

Újvasárnapi iskola létesült Alsócsernátonban, ahol Lőrincz András s. lelkész indította meg a munkát. A csoport vezetését Orbán Rózsika vállalta el, aki már Brassóban járt bibliakörbe és vas. isk. munkában is részt vett. Isten áldását és segítségét kívánjuk az új munkához.

Kolozsvárt egy presbiteri gyűlésen indítványt adott be egy presbiter, hogy a gyermekek, akik jelenleg csak

délelőtt vannak az iskolában elfoglalva, délután is járjanak fel, legalább egy pár nap, s ott velük foglalkozzanak. Mivel sok v. iskolából hallható az a panasz, hogy a heti egy óra nem elég a gyermekekkel való foglalkozáshoz, éneket tanítani, a gyermekekkel játszani, vas. isk. ünnepélyekre előkészülni, stb. alkalmas idő lenne, ha ilyen helyeken a v. isk. vezetők felhasználnák a szülők óhaját és egy-egy délutánra a gyermekeket felhívnák. Ezekben a délutáni foglalkoztatásokon az említettek mellett történetek elmondásával és megtanításával is lehet foglalkozni. Mindenesetre fontos alkalom lenne a gyermekek figyelmének és érdeklődésének a vas. iskola felé való fordítására.

A Vas. Isk. Világszövetségnek tizedik nagy világgyűlése a jövő év. július 11—18-án Los Angelesben, Északamerikában lesz. A legutóbbi ilyen gyűlés 1924-ben Glasgowban, Nagybritanniában volt. E gyűlés programja ezen az ígén van felépítve: „Jöjjön el a te országod.” A konferencia foglalkozni fog a Krisztusban való testvériségre való nevelés gondolatával s annak módjaival.

A múlt számunkkal szétküldött jelentőiveket még nagyon kevés helyről kaptuk vissza, kérjük azért a vas. isk. vezetőket, hogy azokat azonnal küldjék be kitöltve. Ezentúl a jelentőiveket évente kétszer fogjuk szétküldeni: márciusi és szeptemberi számunk mellett. Mivel most még az a feladat áll előttünk, hogy összegyűjtsük az adatokat azokról a vas. iskolákról is, melyek eddig nem voltak nyilvántartásunkban, ezeknek lapunk eddigi számaival együtt most fogjuk a jelentőiveket elküldeni, kérve, hogy a pontos adatgyűjtés érdekében szíveskedjenek e v. iskolák vezetői azonnal visszaküldeni kitöltve, hogy egyszer már egy pontos statisztika lehessen a kezünkben.

Fankhauser: Vasárnapi Iskolai Tanítások c. mű IV—VI. kötetei most vannak sajtó alatt, s reményünk van reá, hogy a három kötet hamarosan megjelenik. Addig is, míg ezeket be lehetne vezetni, minden v. iskolának ajánljuk, hogy egy ideiglenes tamenetet állapítson meg. Jövő számunkban mindhárom kötetből az első tanítások vázlatait adni fogjuk.

Nyugtázások: Központi járulék: Szörcse 20 L. Mezőbergenye 65 L. Székelyföldvár 50 L. Magyarláros 50 L. -- Külmiszióra: Székelyföldvár 50 L. Magyarláros 100 L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj